

Історія II

10-25-2025

Тиждень #8

Лекція # 9:

*Колективізація села і її наслідки (1929-1933)
(початок – прозірки 39)*

Завдання (з долучених лекцій):

Прочитати:

Лекція # 9:

*Колективізація села і її наслідки (1929-1933)
ст. 65-70*

Лекція #10:

*Події в Східній Україні в 1933-1941 роках
ст. 73-74*

Виконати:

Написати відповіді на питання 1-16 на ст. 75., вправа X.1

Колективізація села і її наслідки

I. Початки колективізації

Початок колективізації визначають 1929-им роком, але сам процес почався набагато раніше. В Росії форми колективної власності існували вже в 16–19 ст. під загальною назвою „мір” і „община”, яку Століпін старався ліквідувати на початку 20-го ст. Перші колективні господарства на Україні постали вже у 1918 р., але вони були слабкими, бо не знаходили підтримки в народі. За часів НЕП-у поставали колгоспи {kolkhozes} {collective farms}, а частіше радгоспи {sovkhoses}, але і тоді вони були нечисленними, бо не могли конкурувати із приватними господарствами.

II. Причина наглої зміни політики

У часі НЕП-у в Москві йшли дебати між двома фракціями: фракція Бухарина вважали, що селяни, збагачуючись, будуть примушені фінансувати індустріяльний ріст. Фракція Преображенського вважала що треба загнати селян до колгоспів, бо, традиційно селяни недоцінюють {underestimate} індустрій. Початково Сталін був „бухарінцем”, однак, спираючись на неперевірені {unverified} дані {data}, доказував, що в 1926-27 рр. продукція „кулаків” {kulaks} {rich peasants} впала приблизно на третину у відношенні до 1913 р. Отже, на його думку, „кулаки” саботують {sabotage} виробництво і існує потреба насильно колективізувати село і знищити „кулака”, як клясу. Хоч у 1932 р. вже 62% господарств було колективізовано, будь-який спротив {opposition} селян, навіть дуже малих, вважався атакою на саму державу. Коли постійні заохоти вступати у колгоспу не помогли, уряд свідомо почав ліквідувати приватні господарства, а тих, що відмовлялися {refused} вступати, масово вивозили у віддалені пункти імперії.

III. Голодомор у 1932-1933 роках

За небажання українських хліборобів працювати в колгоспах і за великі втрати урожаю 1932 року, Москва наклала нечувану кару: оподаткувати селян у формі збіжжя, але не лише із запланованого {future} урожаю {harvest}, але також із засівного {planting} зерна {seed}. Особливі загони (отряди) комунарів їздили по селах і забирали все збіжжя. Внаслідок тих акцій, селянські сім'ї залишилися без зерна -- почався штучно спланований голод, від якого потерпало біля 7 мільйонів осіб. Через брак точних даних, кількість смертних

випадків важко обчислити. Професор С. Кульчицький у 1996 р. подав максимальну суму померлих на 3,1 мільйонів осіб. Професор Кубійович у 1946 р. подав 2,5 до 3,0 мільйонів осіб. Подаються і такі цифри померлих: 5 міл., 7 міл., а навіть 10 міл. Деяка кількість селян різними способами рятувалася втечею на Донбас, одержуючи паспорти на зрусифіковані прізвища, інші втікали до Росії чи на Сибір. Найсильніший спротив колективізації помічено на Полтавщині і Київщині, де часто вимерали цілі села. На місце вимерлих Москва спроваджувала селян із прикордонних областей Росії і також з-під Москви. Але багато з приїжджих недовго витримували й поверталися назад у Росію.

IV. Наступ на українську культуру

Опір українського селянства дав добру нагоду Москві розправитися {get rid of} із відносно швидким розвитком української культури в часі НЕП-у. У розпалі {full swing} колективізації ГПУ {secret police} повідомило про виявлення {discovery} контрреволюційної організації—Спілки Визволення України. Весною 1930 р. ГПУ влаштувало політичний процес проти 45 визначних культурних діячів, які буцімто {presumably}, планували силою повалити радянський режим. Тоді ж ліквідували теж СУМ (Спілку Української Молоді), яка ворожо ставилася до комсомолу. У тому часі проведено й основні зміни в уряді УСРР з якого усували свідомих українців та замінювали їх чистими москалями або малоросами. Більшість арештованих діячів культури ГПУ було розстріляно у 1937-38 роках в часі „єжовщини“.

Колективізація села і її наслідки

Ім'я _____

ВКАЗІВКА: На нижче подані факти, подумайте і напишіть одне узагальнення.

1. „Мір” (община) існувала в Росії ще в 19-му столітті.
2. На Україні перші колективні господарства почалися у 1918 році.

-
1. Деякі російські комуністи думали, що збагачені селяни почнуть інвестиції в індустрію.
  2. Інші комуністичні фракції не довіряли, що селяни допоможуть розпочати індустріалізацію..

-
1. Сталін пробував доказати непродуктивність „кулаків”.
  2. Найменший спротив селян вважався зрадою держави.

-
1. Сталін оподаткував українських селян у формі засівного зерна.
  2. Загони комунарів насильно забирали збіжжя і всі інші харчеві сапаси від селян.

-
1. На Полтавщині і Київщині часом вимирали цілі села.
  2. До вимерлих сіл москалі спроваджували російських селян.

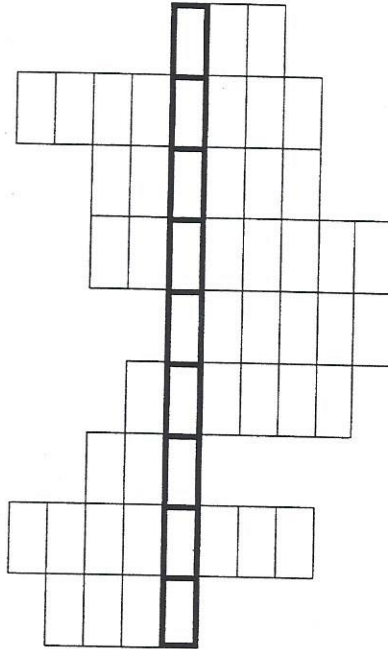
-
1. В 1930-тих роках Москва зліквідувала СУМ.
  2. З уряду УРСР Москва усунула багато українців, а їх місця зайняли росіяни.
-

Колективізація і села і її наслідки

Ім'я _____

ВКАЗІВКА: Знайдіть і напишіть правильні слова до цієї вправи.

Таємна поліція в 1930-тих роках - скорочення.
Форма колективізації в якій держава має повну владу.
Селяни, які збагатилися під НЕП-ом.
Часи великого переслідування українських діячів.
Район до якого втікали селяни від голоду.
Держава, яка володіла над Західною Україною.
Організація української молоді (скорочення).
Форма колективізації в якій держава має меншу контролю.
Назва української держави в 1930-тих роках (скорочення).

Знущення Москви над українськими селянами:

Події у Східній Україні в 1933-1941 роках

I. „Індустріальний зрив” советського типу

В 1930-тих роках, поряд із колективізацією, в індустрії України постали величезні зміни. Швидко зростали міста, поставали нові фабрики й заводи у Донбасі, на Придніпров'ї, в басейні Чорного Моря. За десять років населення міст подвоїлося; питома {actual} вага робітників-українців теж подвоїлася {doubled}. Швидко зростало добування вугілля, залізної і манганової руд. Постали великі концерни {concerns}, що величиною не раз дорівнювали тим, що на Заході. Але більшість виробленого товару не попадала на місцевий ринок, а експортовалися її до Росії, або в Європу, де совети продавали його по демпінгових {dumping} цінах. Хоч робітники не відчували безробіття, як у 1920-тих роках, їх реальна {real} плата, не рахуючи соціального забезпечення, була нижчою як у 1913 р. Щоб привчати робітників до виробничого {industrial} темпа {process}, радянська влада видумала „Стахановщину”, що була формою змагання між робітниками. Насправді вона була новою формою експлуатації робочої сили.

II. Неспокійні 1930-ті роки

Певні успіхи, які принесла індустріалізація, не запевняли стабільности у державі. Побоюючись воєнної інтервенції із Заходу, уряд вишукував „винних” за неуспіхи {failures} в аграрному секторі й постійні перебої {stoppages} в самій індустрії. „Винними” стали представники різних соціальних клас, яких ліквідували в часах „єжовщини” у 1937–1938 роках. Режим, який початково проголошував гасла виборности {election} кадрів, безплатну освіту і самоврядування, почав більше перетворюватися у замкнуту, кастову {caste} організацію. Крім ліквідації „ворогів народу”, єжовщина сприяла теж поширенню русифікації.

III. Початок Другої світової війни

Першого вересня 1939 р. гітлерівська Німеччина виповіла війну Польщі, а 3 вересня в обороні Польщі виступила Англія і Франція. Це дало поштовх іншим державам приєднатися до воюючих блоків. Перед самою війною Німеччина і СРСР склали договір про ненапад {non-aggression}, яким домовилися про поділ інтересів коштом польської території. Продовж кількох тижнів Німеччина заняла західну частину

Польщі, а 17 вересня советські війська перейшли ріку Збруч і заняли українські землі по ріку Сян і Західний Буг.

IV. Приєднання Західної України до УРСР

З першого дня СРСР трактував {treated} західню Україну не як окуповану територію, а як свою провінцію. Польських адміністраторів усунули, а на їх місце приймали місцевих комуністів або професійні кадри із Східної України. В жовтні 1939 р. у Львові скликано „Народні Збори”, які прийняли рішення просити Верховний Совет СРСР включити Західну Україну до УРСР. Москва ратифікувала це прохання 1 листопада 1939 року. „Народні Збори” це було штучно створене зборище для легалізації.

Всю територію західної України поділено на шість областей, а польські повіти переіменовано на райони. З 1 грудня 1939 р. повністю введено радянську адміністративну структуру, включно із банками, фінансовими і торговельними інституціями. Замість польської валюти {currency} завели радянську—рубль. Перевели націоналізацію індустриальних підприємств. Поряд із тим почалася пропаганда в напрямі колективізації сільського господарства.

В червні 1940 р. уряд СРСР примусив Румунію повернути СРСР територію північної Буковини і Бессарабії. З цієї території створено дві області: Чернівецьку і Ізмаїльську, які приєднано до України, а з решти Бессарабії і Молдавської АРСР створили союзну республіку Молдавії. Таким чином під советським режимом опинилася майже вся українська (етнографічна) територія.

Події у Східній Україні в 1933-1941 роках

Ім'я _____

ВКАЗІВКА: Відповіджте на наступні питання.

1. _____ Як швидко зростало населення міст в 1930-х роках?
2. _____ Де появилися нові індустріальні заводи?
3. _____
4. _____
5. _____ Які дві індустрії зростали дуже швидко.
6. _____
7. _____ Що сталося із більшістю виробленого товару?
8. _____ Чому стан робітників не покращав в той час?
9. _____ В який спосіб уряд старався підвищити продукцію робітників в у цих роках?
10. _____ Економічний сектор, в якому був слабкий поступ.
11. _____ Договір уложений між Росією і Німеччиною у 1939 р.
12. _____ Держава, на яку Сталін і Гітлер напали і поділили між собою.
13. _____ Що сталося із Західною Україною, коли ССРСР захопив східну частину Польщі?
14. _____ Вчисліть три зміни, які Совети запровадили в Галичині.
15. _____
16. _____